

ФРАНСОА ДЪО ПАВИ, СЕНЬОР ДЪО ФУРКЕВО

/1585/

Произхожда от семейство на френски дипломат. Роден през 1563 г. в замъка Фуркево, недалеч от Тулуза. Бил на различни служби при френския двор. През 1585 г. предприема пътуване през Италия, Корфу, Занте, Сирия и Египет, откъдето стига в Цариград. Оттук по Черно море през Добруджа и Молдавия Фуркево се връща обратно.¹ Той е един от сравнително ранните пътеописатели, който дава интересни и достоверни сведения и лични наблюдения за Черноморието.

Откъс от пътеписа му е издаден от Н. Йорга и неотдавна — в колекцията „Чужди пътешественици през румънски земи“.² Нашият превод е направен от оригиналния ръкопис на Парижката национална библиотека.³

На връщане от Египет, Сирия и Палестина Франсоа дьо Пави, сеньор дьо Фуркево, минава през Цариград в 1585 г. Оттам тръгва с кораб по Черно море.

„При протока между двете морета на европейския [бряг] има едно село с фар за ориентировка на корабите, понеже това море е твърде опасно. Наречено е Черно не защото е по цвят различно от другите, а поради черните облаци и мъглите, които почти винаги го помрачават така, че едва от време на време хората могат да се различат едни други на един и същ кораб, дори и зиме. Предупредени за това, корабите се движат заедно и удрят сутрин и през нощта на предната им част няколко тъпана, за да избягнат сблъскванията. [Морето] се нарича още „Голямо“ не защото е по-голямо [няма повече от 3000 мили обиколка], а защото в него изливат водите си безкрайно много реки и рекички, отчасти причина за мъглите, за които споменах. Те му създават постоянен приток без отток, както при другите, като че ли оттук произлизат и водят началото си.

До тази кула Фанал⁴ има подводна скала в морето, на чийто връх е поставена твърде голяма и дебела колона, която

приписват на Помпей било защото той ще да е наредил да я издигнат, било защото, не знаейки строителя, те така отдават почит на паметта на споменатия велик пълководец. Заминавайки си от това място, което е на 20 мили от Константинопол, отидохме в друго пристанище, назовано Ниада⁵, ненаселено място и обкръжено с гори, на 80 мили от Фанал.

Зизополис⁶, на 70 мили по-нататък, е голяма паланка, разположена на края на сушата с поглед към морето, което я обкръжава почти от всички страни. Има безопасно пристанище. Извън него има малък остров, населен с калугери в красив манастир.⁷ Из различни села покрай брега видяхме люлки, направени между две греди като двойни бесилки, на които турците често се упражняват, без някой да ги блъска, като се изхвърлят сами с малък тласък догоре [на люлката].

От Зизополис до Варна има 72 мили. Тя е доста хубав, обграден [със стени] град, с предградия, [град] търговски и с изобилие [от стоки]. На пристанището му слизат онези, които искат да пътуват във Влахия. Там минава една река⁸. След това отидохме в Балсик⁹, 18 мили по-нататък. На турски означава кал, тиня и заслужено носи името си.

При това плаване виждахме често и в голям брой морски костенурки с необикновена големина. Те се появяваха над водата и бяха толкова големи, повече от една наша ладия, и почти се докосваха до греблата на галерата ни. Турците никак не ядат тези костенурки, нито пък малките земни, въпреки че навсякъде по това море, където пуснахме котва, и намерихме много такива [костенурки], та [турците] ни виждаха да ги ядем добре сготвени.

След Балсик, като извървяхме други 18 мили, се намира един планински нос¹⁰. На върха му се виждат различни развалини, които свидетелствуват, че в миналото там е имало някакъв голям град. Сега там има манастир¹¹, където пребивават около 200 такива дервиши, турски духовници, облечени изцяло в бяло, с овчи кожи на раменете, които раздават милостиня на всички идващи там, християни или други. Те ни показаха един гроб, който много почитаха. Казваха, че в него е тялото на свети Георги. Като ни накараха да насядаме около него — ние около тридесет християни и турците, наизлезли да видят [хората] от нашите кораби, те ни поднесоха да ядем храни, подправени по тяхному, приказвайки ни обаче хиляди чебивалици за светостта на религията им, за откровенията, които имали, за чудесата, станали в това усамотено място. Мисля, че те приемаха за действителни всички тези неща, при все че те бяха лъжи и абсолютно невъзможни [неща], до такава степен е крайно простодушието им по отношение на религията им и вярата им е достъпна за всички, които искат да я възприемат. Не слу-

чайно Мохамед бе заповядал на привържениците си да се нахвърлят върху онзи, който оспори религията им.

Оттам до Бенгала¹² има 36 мили и от Бенгала до Констанца¹³ — 30. И двете са селца. От тях отидохме в Карармен¹⁴, отдалечен оттам на 18 мили, където се влива един от ръкавите на Дунав, наречен Истър, който и с другите три [ръкава] се влива в морето, а именно свети Георги, вторият — на 70 мили по-нататък; третият пък, по-малък, е на около 18 мили, наречен Солине Абукас¹⁵. Четвъртият и последен е Кили¹⁶, на около 18 мили далеч от нашия път.

При устието на тази голяма река, която с право е най-голяма в Европа, с течение от Германия [нататък] 400 левги и със 70 плавателни притока, се лови голямо количество есетри, които видях да продават и по-скоро да подаряват за по-малко от нашите две су парчето, при това толкова големи, че всеки ги товареше на катър. При все че са великолепни за ядене, те ги ловят само за да изкормят и извадят от тях яйцата, от които правят хайвер и бутарка, много търсено месо в Гърция и в страните с православна религия заради постите им, през време на които се въздържат да ядат всичко от кръв.

По това крайбрежие на различни места виждахме семейства, които меняха от време на време жилищата си според удобството и тревата по местата, гдето се установяват. Всяко от тях няма друг покрив за дом освен много дълги коли с четири колела, в които има много катове. На края им има вятърна мелница с 4—6 крила, за да си приготвят брашното. Теглят ги с няколко двойки коне или волове навсякъде, където си искат“ (с. 202—207).

За наблюденията си от румънски земи отбелязва следното:
„Малкото жители, които видяхме на места в тази страна, са бедни и лошо облечени с няколко овчи кожи и обути вместо с обувки с мъх, привързан с лико“ (с. 212—213).

Увод, подбор и превод: Б. Цветкова
Коментар: П. Коледаров и Б. Цветкова

¹ Бележките за него по Călători, III, p. 175—177.

² N. Iorga, Acte și fragmente cu privire la istoria Românilor adunate din depozite de manuscrite ale apusului de N. Iorga, București, 1895, I, p. 34—35; Călători, III, p. 178—185.

³ Bibliothèque Nationale de Paris, Fonds Français, nouvelles acquisitions 6627.

⁴ Фанараки, село на европейския бряг при изхода на Босфора в Черно море. В портуланните карти е известно под името Санто Анджиоло (срв. P. Kolodarov, West Black Sea Coast Ports in the late Middle Ages (14th—15th Centuries), listed on Nautical Charts. Etudes historiques, V, 1970, p. 243.

⁵ Скеле, носещо името на нос Иниада, античното *Θυλαδζ*, топоним, запазил името на тракийското племе тини, обитаващо този край през

древността. Около скелето е израснало село, което съществува и днес под името Иниада.

⁶ Гр. Созопол, Бургаски окръг.

⁷ Пустият сега о. Св. Иван, където са намерени развалини на манастир, съществувал сравнително до късно — към XVII в.

⁸ Р. Камчия.

⁹ Гр. Балчик, Толбухински окръг.

¹⁰ Нос Калиакра, където е била разположена антична и средновековна крепост. Била е поддържана както през Първото, така и през Второто българско царство. В края на XIV в. тя е била столица на феодалното владение на българския деспот Иванко (срв. P. K o l e d a r o v, op. cit., p. 258 и там посочената литература).

¹¹ За този дервишки манастир и за поверието, че в една от скалните пещери на носа е бил гробът на св. Никола, а не св. Георги, както неправилно отбелязва пътешественикът (срв. К. и Х. Шкорпил, Североизточна България в географско и археологическо отношение, СбНУ, VII, 1892, с. 75 и приложената там скица).

¹² Гр. Мангалия, Румъния.

¹³ Гр. Кюстенджа, Констанца, Румъния.

¹⁴ Кара Харман, средновековното селище Чрънград при дн. с. Ваду, Румъния, отбелязано на портуланите под името Занаварда (срв. А. Кузев. Чрънград — едно изчезнало добруджанско пристанище. Корабостроене и корабоплаване, 1970, № 10; P. K o l e d a r o v, op. cit., p. 259—260; T. M a t e e s c u, Une ville disparue de la Dobroudja—Karaharman. TED, № 2, 1971, p. 297—343).

¹⁵ Ръкав Сулина.

¹⁶ Ръкав Килия.